

מוחמד יונס, הוגה השיטה (מימין), ולקוחות מיקרופיינס בעסקים שפתחו בזכות ההלוואות: בעלת סדנת תיקונים בגאנז, חופרת במקסיקו ואופות במקסיקו. רוב הלקוחות הן נשים, משקיעות כמעט 90% מרוויחין בבריאות חינוך

הבעיות המתרבות מיהו עני, מה הוא צריך וכמה ריבית הוא יכול לשלם

קל להבין מה מלהיב כל כך בשיטה הזו: היא מאפשרת לחשוב על העניים כעל שותפים, ולא כפשוטי יד נחותים. אך לצד הבא הרוחב נמתחת בשנים האחרונות גם הרבה ביי קורת. זו מתחילה בעבודה שתעשיית המיקרופיינס הוכיחה את עצמה לא רק כמסייעת לעניים – אלא גם לעשירים. בזמן שהאב הרוחני של ההלוואות החזיריות, קרן גרמין, נמך צאת בבעלות הארגון הפילנתרופי של ביל קלינטון, שהקריש ישויות מסחריות לכל דבר. כששבנק המקסיקני קומפרטמוס, למשל, נהפך ב־2007 מעמותה לחברה ציבורית, הוא הונפק ב־150 מיליארד דולר והיה לבנק העשיר במקסיקו. גופים מסחריים רבים הצטרפו בשנים האחרונות לחגיגה, ובהם עני קים בינלאומיים כמו סטיי בנק, HSBC ודויטשה בנק. "בהחלט יש פה סכנה שארגונים שהמטריבציה שלהם רק כלכלית יגרמו נזקים", מסכימה באר, אבל היא ממחרת להגיע: "התעשייה מודעת לזה ויש הרבה דיונים וניסיונות להימנע מכך. יש ניסיונות למסד רגולציה ולדרוש שקיפות".

קעות שיש להן סיכוי גבוה להוציא משפחה ממעגל העוני". כיום, מלבד סיפורי הצלחה פרטיים, קשה לאמוד במדויק את התוצאה החברתית של המיקרופיינס, ותוצאות המח קר בתחום עד כה אינן חרימשמעיות, בין השאר בגלל היקף הפעילות והקושי לבודד את המשתנים. מאמר של הכלב לן ג'ונס מורדוך מאוניברסיטת ניו יורק, שפורסם ב־1998, הראה כי בבנגלדש הצליח המיקרופיינס לחלץ ממעגל העוני 5% מלקוחותיו מארי שנה; מנגד, לאחזונה פרסם מורדוך, עם דיוויד רודמן מהמרכז לפיתוח גלובלי, מאמר נוסף בנושא, שלפיו "אחרי 30 שנה של מיקרופיינס יש לנו מעט הוכחות מוצקות לכך שהוא שיפר את חייהם של הלקוחות". "אני חושש שהסיבה שהמיקרופיינס מושך כל כך הרבה תשומת לב היא שהוא נותן הרגשה טובה מאוד", טוען הכלב כלן פרופ' אגיל קרנני מאוניברסיטת מישגן, אחד ממבקרי השיטה. "העשירים אמורים: הגעתי לאן שהגעתי כי הייתי יום והנה עכשיו אני עווד לעניים לעשות אותו דבר. אבל זו רומנטציה של העוני: לא כל העניים הם יזמים – גם במדינות המפותחות 90% מהאנשים מועסקים על ידי מישהו אנשים אחרים לא את העניים כיצירתיים: זה לא שהם לא, אבל החינוך שלהם לא טוב, יש להם הרבה דעות קדומות, ולקראת להם יזמים זה הרבה פעמים תירוץ כדי לא לעווד. יש גם הרבה לבלבול במערב לגבי מיהו עני, ולעתים קרובות המיקרופיינס לא מגיע לעניים באמת. בעיני מישהו שמך 10 יוררים ביום נראה עני, אבל בשביל מישהו שמוויח 2 דולרים ביום הוא עשיר. זה שוב סוג של רומנטציה".

אז מיקרופיינס זה רע? "הוא לא אטון מחולט. יש כמה דברים חיוביים בהו: זה מעצים נשים, והאשראי עווד לאנשים בלי הכנסה בקושה לזכות את תוהים המזומנים שלהם. זה כלי נוח, אבל זה לא פתרון לעוני. הבעיה העיקרית עם המיקרופיינס היא שהוא נמכר כדרך להפחתת עוני, והוא לא. יותר מקומות בעבודה – זה מה שפתור את בעיית העוני. "עניין נוסף הוא שפעמים רבות הלווים מתחילים עסק מאור פשוט, נגיד מישור קונה בננות במקום אוהד ומוכרת אותו במקום אחר. מהר מאוד יותר מארי אנשים עושים את זה, יש יותר מארי תחרות והיא מוצאת את עצמה עם אשראי שהיא לא יכולה להחזיר. אנשים אחרים משתמשים בהל' וואות כדי לקנות דברים, כמו אוכל או כרטיסים".

מאמר שפורסם לאחרונה ב"וול סטריט ג'ורנל" טוען שהווד, שבה צמחה תעשיית המיקרופיינס ב־70% בשנה שעבריה, עשויה לעמוד בפני סכנת בוועה של מלכודות חוב, שבהן הודך היחידה לשלם הלוואה היא באמצעות הלוואה אחרת. "לקחתי הלוואה מנכך אחר כדי לשלם על הלוואה מהנכך הקודם. ואחר כך עשיתי את זה שוב", סיפרה לעיתון הודי טאג' מהעיר רמנגרם בדרום הודו.

את הסיבה למלכודת החוב הם שהריביות בתחום גבוהות מאוד בהשוואה לריביות שמוצעות לאנשים עם קצת יותר מול כלכלי: 20%–60% בשנה. הסיבות לכך רבות, כמו העלויות הנדרשות כדי להגיע למקומות מרוחקים, עם בעיות תקשורת ונגישות נמוכה, ולספק את המודל העסקי של הבני קאות החזיריות – שכולל פעמים רבות הודי ריבית גבוהה הודי רות אישתל של הבנקאי עם הלקוח ומשך הבני שלו. "נכון שהעלויות שלהם גבוהות מאוד", אומר קרנני, "אבל זו לא הצדיקה לריבית. עובדה שבכל זאת הם עושים רווח יפה".

אני בהחלט מבחינה למה אנשים חושבים שהריביות גבוהות", עונה באר, "אבל השאלה שצריכה להישאל היא מה האופציות שיש לעניים ללא מיקרופיינס. האופציה היחידה ללוות במקומות האלה עד לא מזמן הייתה בריבית

של 100% ממלווים פרטיים – הלוואות שלעולם לא יאפ' שרו להם לצאת ממעגל העוני". עוד שאלה שמעלים מבקרי השיטה היא אם הכסף באמת מגיע לעניים ביותר. "כדי לקבל הלוואה אתה חייב איזושהי הכנסה, אפילו אם זה דולר או שניים ביום", אומרת באר, "ומסודות רבים בוחרים בכונה לקוחות שהם טיפה מעל העוני המרוד, עם סיכוי טוב יותר לעמוד בהחזורים. אבל זה גם נושא מורכב מאוד, כי אתה יכול לטעון שללת לאנשים שהם לא הכי עניים זה דבר טוב, כי הימים העניים האלה יכולים ליצור עבודות בשביל אחרים, וכך במאקרו יש לזה השפעה גדולה יותר על הפחתת העוני".

העתיד בערפל האינטרנט והסולרי ישנו גם את הענף הזה

"יש כיום הרבה ארגונים והתחרות מתחילה להיות גוד' לה", מנסה באר להעריך לאן הולכים מכאן. "אני חושבת שבעתיד נראה הרבה מיוזמים של חברות קטנות לאגאידים גדולים, וזה יאפשר להוריד עלויות ולתת יותר סוגי שירותים פיננסיים ליותר לקוחות. תהיה גם התמקצעות גדולה יותר: המיקרופיינס התחיל עם ארגונים שהציעו שירותים חברתיים, ופשוט גילו שהלקוחות שלהם זקוקים גם לשירותים פיננסיים. הם התחילו להציע הלוואות בלי ממש להבין בוה. היום יש הרבה לכיוון מקצועי, וזה משיך בעתיד. אני גם חושבת שהרגולטורים יתחילו להבין מיקרופיינס, ואנחנו נעבור בסביבה יותר רגולטיבית, חוקית".

איסקנדיאן: "העתיד בעיניי הוא להרחיב את מנוון המר צרים הפיננסיים שלנו. עברנו קשה כדי לשנות את הקם ממיקרודרטי למיקרופיינס, כדי שיהיה ברור שזה לא רק אשראי. חשוב לדאוג שלאנשים עם הכנסה נמוכה תהיה גישה למוצרי היסכון וביטוח וגם לאשראי לריוד ותחבורה".

עוד שנקנית חשבה בעתיד המיקרופיינס היא הטכנולוגיה, שתעווד להגיע לקהלים גדולים ולהפחית עלויות. Kiva ואחרים כבר עושים את זה באמצעות האינטרנט, עם אתרים שמחליפים את הבנק ומאפשרים ללווים לקבל בלחיצת כעבר כסף ממלווים פרטיים (כל אחד מיתנו). הודך החם הבא הוא חשבונית נכך סלולריים שחילפו את הסנפי המקומי – אנשים ללא חשבונית נכך יוכלו לחסוך כסף, לקבל הלוואות ולהחזיר חובות באמצעות הטלפון הודי, והקווסט המקומי יתפקד כבנקט. בשוק כבר קיימות חברות שעוסקות בנושא, ובראשן OBOPAY האמרי קאית טריטל'אמפ, שפועלת במזרח אפריקה.

"כולנו מקווים שטכנולוגיה מפתחת תעווד לנו להי' פוך את המיקרופיינס ליותר יעיל", אומרת איסקנדיאן. "הייתי לא מזמן ברפובליקה הדומיניקנית, שם עשו הרבה עבודה בתחום החסכנות, ואשה אחת אמרה לי שפשוט לא משתלם לה לנסוע לכפר השכן האלה כדי להיסכון שלה פחות ממה שעלה כרטיס האוטובוס".

ומעבר לכל, נראה שההיבד הנחוץ ביותר למיקרופיינס ומה שקבע את עתידו הנשוק עם כלים כלשהם, רגולטיביים או אחרים, שיאפשרו לסנן בין מי שבאמת עווד לעניים ובין מי שפשוט נמצא שם כדי להרוויח על חשבונם. אסקנדיאן מסכימה: "הרוכש שווע תעשייה רווחית, עכשיו אנחנו צריי כים למצוא מודרים כמותיים לאפקט החברתי. זו קליקטית ידועה: מה שמגדד, נעשה. ואם כל מה שנוכל למרוד זה התוצאה הכלכלית, אז זה סוג המשקיעים שנמשוך".

מתבונן על העולם החדש

שיזף רפאלי

מה טבען האמיתי של רשתות חברתיות? הן היו קיימות הרי הרבה לפני הפייסבוק ולינקדאין, הרבה לפני האונליין. בני אדם תמיד היו לא רק חלק מקבוצה או עדר, אלא גם חלק מרשת, והקבוצות שלנו מורכבות משנרמה במבט ראשון. אנחנו אנושיים משום שאנחנו חלק מקהילה, אבל מה טבעה של ההתנהגות שלנו בקהילה? ספר חדש בוחן את העניין, בעזרת מחקרים ונתונים עשירים שנאספו ברשתות בעולם ה"אמיתי".

בני אדם שבאופן גנטי מועדים לערוך היכרויות בין חבריהם, ויש כאלה שכבר ב־DNA שלהם טבועה נטייה למידוד. ממצאים אחרים שמציגים החוק רים מעידים על כך שרשתות חברתיות מכונות את הדמיון והפעולה בעניינים – מתמטיקאים והפסיכולוגים החברתיים, כעת הן מושכות חוקרים מתחומי האבר לוציה והרפואה.

לא פלא אפוא שאחרי שהרשתות ואופן בנייתן זכו לתשומת לבם של גדולי המתמטיקאים והפסיכולוגים החברתיים, כעת הן מושכות חוקרים מתחומי האבר לוציה והרפואה.

הספר "Connected", כבר תרת המשנה "הכוח המפתיע של הרש' תות החברתיות שלנו ואיך הן מעצבות את חיינו", הוא הודגמה הטרייה ביותר. המחברים – המומחה לבריאות הציבור פרופ' ניקולס כריסטאקיס והסוציולוג ו"ר ג'יימס פאולר – ניתחו את הביולוגיה

לא פלא אפוא שאחרי שהרשתות ואופן בנייתן זכו לתשומת לבם של גדולי המתמטיקאים והפסיכולוגים החברתיים, כעת הן מושכות חוקרים מתחומי האבר לוציה והרפואה.

בני אדם שבאופן גנטי מועדים לערוך היכרויות בין חבריהם, ויש כאלה שכבר ב־DNA שלהם טבועה נטייה למידוד. ממצאים אחרים שמציגים החוק רים מעידים על כך שרשתות חברתיות מכונות את הדמיון והפעולה בעניינים – מתמטיקאים והפסיכולוגים החברתיים, כעת הן מושכות חוקרים מתחומי האבר לוציה והרפואה.

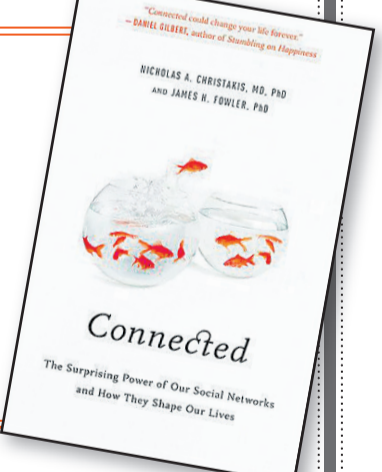
הספר הזה אופטימי, וגם שנו במחלוקת. רשתות הן תש' תית שמפיצה חיידקים, אלימות, ריכאון, רעיונות, שקרים, שמועות, אפילו נטיות להתאבדות. אבל הן גם הערוץ שדרכו עוברים אהבה, שמחה, מידע וידע, טוב לב, הן, חסד ורחמים. לפי כריסטאקיס ופאולר, כך ההשפעה של הרשתות – הנטו של החסרת נזקים ותועלתן – הוא חיובי. המסר מעודד.

אבל לק מאור, ואפילו לק מדי, להיסחף למחשבה שהכל מוכתב על ידי מנגנוני התורשה. טיעונים אבולוציוניים עוללים להוביל למסקנה שאין עוד השפעה של הסביבה או חופש בחירה לפרט. אפשר אפילו לטעון, כמו כריסטאקיס ופאולר, ש"מגניבות" ו"מקובלות" חברתיות הן צו הטבע וכוח אבולוציוני שאינו ניתן להתחמק ממנו. אמנם לא נמצא מחברים שחשבו על ידי הגנטיקה שלנו. מחברי הספר מצאו, בין השאר, עדויות חדשות להשפעת הגנטיקה על מחוצצות או ביישנות, ומכאן להשפעה על הקש רים החברתיים. הם מראים שהרשתות של וזגות תאומים והים דומות זו לזו יותר מרשתות חברתיות של תאומים בני אותו מין שאינם והים. אמנם לא נמצא קשר בין מספר החברים שיש לאדם לבין הגנטיקה שלו, אבל ישנן עדויות לקשר חזק של מידת הפופולריות שלו ומיקומו ברשת – במרכזה או בשוליה – למבנה הגנטי. במילים פשוטות, "מגניבות" חבי רתית היא תורשתית. אפילו דחיסתה של הרשת החברתית שלנו, מידת הקשר בין חברים של תאומים, על הרגלי העישון, אפילו גנטי שלנו, ולא רק לתכונות שלהם. יש

הספר הזה אופטימי, וגם שנו במחלוקת. רשתות הן תש' תית שמפיצה חיידקים, אלימות, ריכאון, רעיונות, שקרים, שמועות, אפילו נטיות להתאבדות. אבל הן גם הערוץ שדרכו עוברים אהבה, שמחה, מידע וידע, טוב לב, הן, חסד ורחמים. לפי כריסטאקיס ופאולר, כך ההשפעה של הרשתות – הנטו של החסרת נזקים ותועלתן – הוא חיובי. המסר מעודד.

אבל לק מאור, ואפילו לק מדי, להיסחף למחשבה שהכל מוכתב על ידי מנגנוני התורשה. טיעונים אבולוציוניים עוללים להוביל למסקנה שאין עוד השפעה של הסביבה או חופש בחירה לפרט. אפשר אפילו לטעון, כמו כריסטאקיס ופאולר, ש"מגניבות" ו"מקובלות" חברתיות הן צו הטבע וכוח אבולוציוני שאינו ניתן להתחמק ממנו. אמנם לא נמצא מחברים שחשבו על ידי הגנטיקה שלנו. מחברי הספר מצאו, בין השאר, עדויות חדשות להשפעת הגנטיקה על מחוצצות או ביישנות, ומכאן להשפעה על הקש רים החברתיים. הם מראים שהרשתות של וזגות תאומים והים דומות זו לזו יותר מרשתות חברתיות של תאומים בני אותו מין שאינם והים. אמנם לא נמצא קשר בין מספר החברים שיש לאדם לבין הגנטיקה שלו, אבל ישנן עדויות לקשר חזק של מידת הפופולריות שלו ומיקומו ברשת – במרכזה או בשוליה – למבנה הגנטי. במילים פשוטות, "מגניבות" חבי רתית היא תורשתית. אפילו דחיסתה של הרשת החברתית שלנו, מידת הקשר בין חברים של תאומים, על הרגלי העישון, אפילו גנטי שלנו, ולא רק לתכונות שלהם. יש

פרופ' שיזף רפאלי הוא ראש בית הספר לניהול והמרכז לחקר חברת המידע באוניברסיטת חיפה. sheizaf.rafaeli.net

הספר הזה אופטימי, וגם שנו במחלוקת. רשתות הן תש' תית שמפיצה חיידקים, אלימות, ריכאון, רעיונות, שקרים, שמועות, אפילו נטיות להתאבדות. אבל הן גם הערוץ שדרכו עוברים אהבה, שמחה, מידע וידע, טוב לב, הן, חסד ורחמים. לפי כריסטאקיס ופאולר, כך ההשפעה של הרשתות – הנטו של החסרת נזקים ותועלתן – הוא חיובי. המסר מעודד.

אבל לק מאור, ואפילו לק מדי, להיסחף למחשבה שהכל מוכתב על ידי מנגנוני התורשה. טיעונים אבולוציוניים עוללים להוביל למסקנה שאין עוד השפעה של הסביבה או חופש בחירה לפרט. אפשר אפילו לטעון, כמו כריסטאקיס ופאולר, ש"מגניבות" ו"מקובלות" חברתיות הן צו הטבע וכוח אבולוציוני שאינו ניתן להתחמק ממנו. אמנם לא נמצא מחברים שחשבו על ידי הגנטיקה שלנו. מחברי הספר מצאו, בין השאר, עדויות חדשות להשפעת הגנטיקה על מחוצצות או ביישנות, ומכאן להשפעה על הקש רים החברתיים. הם מראים שהרשתות של וזגות תאומים והים דומות זו לזו יותר מרשתות חברתיות של תאומים בני אותו מין שאינם והים. אמנם לא נמצא קשר בין מספר החברים שיש לאדם לבין הגנטיקה שלו, אבל ישנן עדויות לקשר חזק של מידת הפופולריות שלו ומיקומו ברשת – במרכזה או בשוליה – למבנה הגנטי. במילים פשוטות, "מגניבות" חבי רתית היא תורשתית. אפילו דחיסתה של הרשת החברתית שלנו, מידת הקשר בין חברים של תאומים, על הרגלי העישון, אפילו גנטי שלנו, ולא רק לתכונות שלהם. יש

פרופ' שיזף רפאלי הוא ראש בית הספר לניהול והמרכז לחקר חברת המידע באוניברסיטת חיפה. sheizaf.rafaeli.net